

## **Εκδόθηκε το ΦΕΚ - Ανοίγουν οι Ναοί με μέτρα**

[/ Ορθοδοξία· Διεθνές Πρακτορείο Εκκλησιαστικών Ειδήσεων](#)

**Εκδόθηκε το ΦΕΚ που θα έχει ισχύ μέχρι τη Δευτέρα 19 Απριλίου 2021 και στο οποίο αναφέρονται αναλυτικά οι ημέρες που θα μπορούν οι πιστοί να Εκκλησιαστούν.**

**Συγκεκριμένα στο ΦΕΚ σημειώνεται ότι: αύριο Κυριακή 11 Απριλίου, την Τετάρτη 14 Απριλίου, την Παρασκευή 16 Απριλίου - Ημέρα που τελείται η Ακολουθία του Ακαθίστου Ύμνου, το Σάββατο 17 και την Κυριακή 18 Απριλίου σε όλους ανεξαιρέτως τους χώρους θρησκευτικής λατρείας τηρείται η αναλογία ενός ατόμου ανά 25 τ.μ. με ανώτατο όριο τα 20 άτομα ανεξαρτήτως επιδημιολογικής κατάστασης της περιοχής κατά την τέλεση Λειτουργιών.**

Στις περιοχές που βρίσκονται στο επίπεδο αυξημένου κινδύνου, και όχι στο πολύ αυξημένου κινδύνου, οι Ιεροί Ναοί θα λειτουργούν για όλες τις Ακολουθίες με τους περιορισμούς του ενός ατόμου ανά 25 τ.μ. και ανώτερο όριο τα 20 άτομα ταυτόχρονης παρουσίας εντός του Ναού. Για το επίπεδο πολύ αυξημένου κινδύνου οι Λειτουργίες θα τελούνται αποκλειστικά από τους θρησκευτικούς λειτουργούς, με εξαίρεση τις ημέρες που αναφέρονται παραπάνω.

**Δείτε το σχετικό σημείο του ΦΕΚ:**

| A/A | ΠΕΔΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΥΞΗΜΕΝΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΟΛΥ ΑΥΞΗΜΕΝΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 11. | <p><b>Χώροι λατρείας/θρησκευτικές τελετές</b></p> <p>Τήρηση κανόνων λειτουργίας, απαιτήσεων και διαδικασιών του Παραρτήματος III, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παρούσας, με ευθύνη των οικείων θρησκευτικών αρχών.</p> <p>Από την υποχρεωτική χρήση μάσκας κατά το άρθρο 2 εξαιρούνται οι θρησκευτικοί λειτουργοί και οι ιεροψάλτες αποκλειστικά και μόνο κατά τη διάρκεια της θρησκευτικής τελετής.</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>Τέλεση λειτουργιών, λατρευτικών συνάξεων, ιεροπραξιών, μυστηρίων, κηδεϊών (και των σχετικών με αυτές θρησκευτικών λειτουργιών και λοιπών ιεροπραξιών και ταφικών εκδηλώσεων) και κάθε είδους θρησκευτικών τελετών, καθώς και προσέλευση προσώπων για κατ' ιδίαν προσευχή σε όλους ανεξαιρέτως τους χώρους θρησκευτικής λατρείας (κάθε είδους και κάθε νομικού, κανονικού και εν γένει θρησκευτικού καθεστώτος ναών και παρεκκλησίων, ευκτηρίων οίκων, τεμενών, συναγωγών κ.λπ.) κάθε δόγματος και θρησκείας με αναλογία ένα (1) άτομο ανά 25 τ.μ. με ανώτατο όριο τα εννέα (9) άτομα.</li> <li>Εξαιρετικώς την Κυριακή, 11 Απριλίου 2021, την Τετάρτη, 14 Απριλίου 2021, την Παρασκευή, 16 Απριλίου 2021, το Σάββατο, 17 Απριλίου 2021 και την Κυριακή, 18 Απριλίου 2021 σε όλους ανεξαιρέτως τους χώρους θρησκευτικής λατρείας (κάθε είδους και κάθε νομικού, κανονικού και εν γένει θρησκευτικού καθεστώτος ναών και παρεκκλησίων, ευκτηρίων οίκων, τεμενών, συναγωγών κ.λπ.) κάθε δόγματος και θρησκείας τηρείται η αναλογία ενός (1) ατόμου ανά 25 τ.μ. με ανώτατο όριο τα είκοσι (20) άτομα.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>Τέλεση λειτουργιών, λατρευτικών συνάξεων, ιεροπραξιών, μυστηρίων και κάθε είδους θρησκευτικών τελετών, αποκλειστικά και μόνο από θρησκευτικό/ούς λειτουργό/ούς και το αναγκαίο βοηθητικό προσωπικό χωρίς την παρουσία άλλων φυσικών προσώπων.</li> <li>Δυνατότητα α) τέλεσης κηδεϊών και των σχετικών θρησκευτικών λειτουργιών και λοιπών ιεροπραξιών και ταφικών εκδηλώσεων, β) τέλεσης γάμων υπό τις ειδικότερες προβλέψεις του Παραρτήματος III.</li> <li>Εξαιρετικώς την Κυριακή, 11 Απριλίου 2021, την Τετάρτη, 14 Απριλίου 2021, την Παρασκευή, 16 Απριλίου 2021, το Σάββατο, 17 Απριλίου 2021 και την Κυριακή, 18 Απριλίου 2021 σε όλους ανεξαιρέτως τους χώρους θρησκευτικής λατρείας (κάθε είδους και κάθε νομικού, κανονικού και εν γένει θρησκευτικού καθεστώτος ναών και παρεκκλησίων, ευκτηρίων οίκων, τεμενών, συναγωγών κ.λπ.) κάθε δόγματος και θρησκείας επιτρέπεται επιπλέον η τέλεση λειτουργίας με αναλογία ενός (1) ατόμου ανά 25 τ.μ. με ανώτατο όριο τα είκοσι (20) άτομα.</li> </ul> |

Η επιβολή προστίμων σε περίπτωση μη τήρησης των μέτρων:

#### 4. Χώροι λατρείας/θρησκευτικές τελετές

|                                                                             |                                                                                                                                                          |
|-----------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Μη τήρηση ειδικών κανόνων λειτουργίας σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας | Διοικητικό πρόστιμο στον κατά νόμο υπεύθυνο του χώρου λατρείας ή, απουσία αυτού, στον παριστάμενο θρησκευτικό λειτουργό χιλίων πεντακοσίων (1.500) ευρώ. |
|-----------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

Ενώ υπάρχει και σχετικό παράρτημα στο Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως στο

οποίο αναφέρεται μεταξύ άλλων πως θα τελούνται οι Γάμοι και οι Εξόδιες Ακολουθίες στο επίπεδο πολύ αυξημένου κινδύνου.

Δείτε αναλυτικά:

### ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

#### ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

1. Επιτρέπεται η τέλεση λειτουργιών, λατρευτικών συνάξεων, ιεροπραξιών, μυστηρίων, κηδειών (και των σχετικών με αυτές θρησκευτικών λειτουργιών και λοιπών ιεροπραξιών και ταφικών εκδηλώσεων) και κάθε είδους θρησκευτικών τελετών, καθώς και η προσέλευση προσώπων για κατ' ιδίαν προσευχή σε όλους ανεξαιρέτως τους χώρους θρησκευτικής λατρείας (κάθε είδους και κάθε νομικού, κανονικού και εν γένει θρησκευτικού καθεστώτος ναών και παρεκκλησίων, ευκτηρίων οίκων, τεμενών, συναγωγών κ.λπ.) κάθε δόγματος και θρησκείας, ανεξαρτήτως μεγέθους και χωρητικότητάς τους, μόνο υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις, για προληπτικούς λόγους δημόσιας υγείας:

α. Ο μέγιστος αριθμός ατόμων που επιτρέπεται να παρίστανται εντός του χώρου λατρείας προκύπτει από την τήρηση της αναλογίας ενός (1) ατόμου ανά είκοσι πέντε (25) τ.μ. επιφάνειας, με ελάχιστη απόσταση δύο (2) μέτρων μεταξύ τους προς όλες τις κατευθύνσεις και χωρίς υπέρβαση πάντως του ανωτάτου ορίου των εννέα (9) ατόμων ως προς τις περιοχές που εντάσσονται στο επίπεδο αυξημένου κινδύνου. Στον υπολογισμό της αναλογίας ατόμων/τετραγωνικών μέτρων του προηγούμενου εδαφίου, περιλαμβάνεται αποκλειστικά και μόνο η επιφάνεια του κύριου/ωφέλιμου χώρου που εξυπηρετεί τις λατρευτικές ανάγκες και δεν συμπεριλαμβάνονται οι επιφάνειες τυχόν άλλων όμορων κυρίων χώρων του ακινήτου που εξυπηρετούν δραστηριότητες μη λατρευτικές (π.χ. χώροι σεμιναρίων και αναγνωστηρίων), τυχόν βοηθητικών χώρων (π.χ. γραφείων, αποθηκών), χώρων υγιεινής, κοινοχρήστων κ.λπ. Ο κατά νόμο υπεύθυνος θρησκευτικός λειτουργός οφείλει να προχωρήσει στην εσωτερική διαμόρφωση του χώρου λατρείας, ώστε να είναι αμέσως διακριτές οι θέσεις που μπορούν να καταλάβουν οι προσερχόμενοι και να τηρούνται ο μέγιστος επιτρεπτός αριθμός τους, καθώς και η απόσταση των δύο (2) μέτρων μεταξύ τους προς όλες τις κατευθύνσεις.

β. Στις εισόδους των χώρων λατρείας υπάρχουν υποχρεωτικά δυο σταθμοί αντισηπτικών προς χρήση των προσερχόμενων. Η υγιεινή των χεριών με αντισηπτικό είναι υποχρεωτική κατά την είσοδο στο χώρο λατρείας.

γ. Στις εισόδους των χώρων λατρείας στους οποίους οι προσερχόμενοι δεν επιτρέπεται να εισέλθουν με τα υποδήματά τους, πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα πλύσης των ποδιών, με τήρηση της απόστασης δύο (2) μέτρων, ή χρήσης ποδοναρίων, τα οποία δεν επαναχρησιμοποιούνται. Τα υποδήματά τους πρέπει να τοποθετούνται από τους ίδιους εντός σακούλας, η οποία κλείνει ερμητικά. Συνιστάται κάθε σακούλα υποδημάτων να τοποθετείται ξεχωριστά και χωρίς επαφή μεταξύ τους. Σε περίπτωση που το λατρευτικό τυπικό περιλαμβάνει τη χρήση χαλιού, συνιστάται οι προσερχόμενοι να φέρουν και να χρησιμοποιούν εντός του χώρου λατρείας το δικό τους χαλί προσευχής.

δ. Απαγορεύεται η χρήση πνευστών οργάνων. Εάν κατά το οικείο λατρευτικό τυπικό προβλέπεται η ύπαρξη χορωδίας ή ομαδικής υμνωδίας/απαγγελίας θρησκευτικών ύμνων από τους πιστούς, συνιστάται η αποφυγή τους ή η τήρηση τουλάχιστον τριών (3) μέτρων απόστασης μεταξύ τους.

ε. Είναι απαραίτητος ο συχνός καθαρισμός και η τοπική απολύμανση των επιφανειών που αγγίζονται (π.χ. κουπαστές, χερούλια, διακόπτες) ή χρησιμοποιούνται για την εκδήλωση του θρησκευτικού φρονήματος από πολλά πρόσωπα.

στ. Στις εξόδους των χώρων λατρείας τοποθετούνται υποχρεωτικά κάδοι για την απόρριψη του χρησιμοποιηθέντος εξοπλισμού υγιεινής (μάσκες, γάντια, χαρτομάντηλα, ποδονάρια κ.λπ.).

2. Με ευθύνη του κατά νόμο υπεύθυνου θρησκευτικού λειτουργού εφαρμόζεται σύστημα ελεγχόμενης εισόδου προσώπων στο χώρο λατρείας, ώστε να αποφεύγεται ο συνωστισμός και να τηρείται η απόσταση των δύο (2) μέτρων μεταξύ τους. Ο εφαρμόζων το σύστημα ελέγχου αναμονής στις εισόδους των χώρων λατρείας φέρει υποχρεωτικά όλα τα απαραίτητα μέσα προστασίας του (π.χ. μάσκα, γάντια).

3. Ο φυσικός αερισμός των χώρων λατρείας είναι υποχρεωτικός καθ' όλη την διάρκεια λειτουργίας τους, εφόσον το επιτρέπουν οι καιρικές συνθήκες. Σε περίπτωση χρήσης τεχνητού κλιματισμού, πρέπει να εξασφαλίζεται ταυτόχρονα και φυσικός αερισμός με ανοικτές πόρτες και παράθυρα, εφόσον το επιτρέπουν οι καιρικές συνθήκες.

4. Εφόσον κάποιος παρουσιάσει συμπτώματα ασθένειας, θα πρέπει να απομακρύνεται με ευθύνη του κατά νόμο υπεύθυνου θρησκευτικού λειτουργού από τον χώρο λατρείας, τηρώντας τις απαραίτητες προφυλάξεις. Εφόσον δεν είναι δυνατή η άμεση απομάκρυνσή του, πρέπει να απομονωθεί προσωρινά μέχρι την ασφαλή απομάκρυνσή του, αποφεύγοντας την επαφή με άλλα άτομα. Για τον σκοπό αυτό πρέπει να έχει προβλεφθεί ειδικός χώρος με εξαερισμό, μάσκες, χαρτομάντηλα, πλαστική σακούλα για απόρριψη αυτών και αντισηπτικό χεριών.

5. Ο κατά νόμο υπεύθυνος θρησκευτικός λειτουργός οφείλει να ενημερώνει με κάθε πρόσφορο τρόπο (ανάρτηση σε ιστοσελίδα, ανακοίνωση κ.λπ.) και σε κάθε περίπτωση να αναρτά σε εμφανές σημείο της εισόδου του χώρου λατρείας: α) τις ώρες κατά τις οποίες τελούνται λειτουργίες, λατρευτικές συνάξεις, ιεροπραξίες και κάθε είδους θρησκευτικές τελετές, β) τις ώρες κατά τις οποίες είναι ανοικτός ο χώρος λατρείας για την πραγματοποίηση κατ' ιδίαν προσευχής και γ) τον συνολικό αριθμό ατόμων που μπορούν να παρευρίσκονται ταυτόχρονα στον χώρο λατρείας.

6. Οι ως άνω υποχρεώσεις καταλαμβάνουν και τους χώρους λατρείας που βρίσκονται εντός δημοσίων, δημοτικών, φιλανθρωπικών, κοινωφελών ή άλλων υπηρεσιών, καταστημάτων και εγκαταστάσεων (π.χ. νοσοκομείων και ψυχιατρείων, γηροκομείων, οικοτροφείων, κοιμητηρίων, κατασκηνώσεων), ιδιωτικών κτημάτων, κτιρίων και επιχειρήσεων (π.χ. συγκροτημάτων κατοικιών, κέντρων εκδηλώσεων, ξενοδοχείων). Υπεύθυνοι τήρησης των όρων, προϋποθέσεων και μέτρων της παρούσας στους προαναφερθέντες χώρους, είναι οι ιδιοκτήτες τους και οι νόμιμοι εκπρόσωποί τους.



7. Οι ως άνω υποχρεώσεις καταλαμβάνουν και τις Ιερές Μονές, τα Μοναστήρια, τα Ησυχαστήρια και τους λουτούς χώρους εγκαταβίωσης εντός της Επικράτειας. Ο αριθμός επισκεπτών που μπορούν να δέχονται ημερησίως (χωρίς διανυκτέρευση) δεν μπορεί να υπερβαίνει την αναλογία ένα (1) άτομο ανά είκοσι πέντε (25) τ.μ. του Καθολικού της Ιεράς Μονής ή του κεντρικού χώρου λατρείας του Μοναστηριού ή του χώρου εγκαταβίωσης, με ανώτατο όριο τα εννέα (9) άτομα ως προς τις περιοχές που εντάσσονται στο επίπεδο αυξημένου κινδύνου. Οι απαγορεύσεις επισκέψεων και όλα τα αναγκαία προληπτικά μέτρα που αφορούν στις Ιερές Μονές της Αθωνικής Πολιτείας, αποφασίζονται από τον Διοικητή του Αγίου Όρους, κατόπιν προηγούμενης ενημέρωσης της Ιεράς Κοινότητας. Με την ως άνω απόφαση του Διοικητή ορίζεται, εφεξής, ο αριθμός των εισερχομένων ημερησίως επισκεπτών, εντός των ορίων που αναφέρονται ανωτέρω. Ο Διοικητής εποπτεύει την ορθή τήρηση όλων των μέτρων προστασίας, είτε αυτά λαμβάνονται από τον ίδιο τοπικά είτε λαμβάνονται σε επίπεδο Επικράτειας.

8. Σε περίπτωση τέλεσης λειτουργίας, λατρευτικής σύναξης, ιεροπραξίας, μυστηρίου και κάθε είδους θρησκευτικής τελετής σε υπαίθριους χώρους, ισχύουν τα θεσπισθέντα προληπτικά μέτρα υγιεινής για την αποφυγή μετάδοσης του κορωνοϊού COVID-19.

9. Αναστέλλεται σε όλη την επικράτεια η διεξαγωγή κάθε είδους θρησκευτικών τελετών, οποιασδήποτε θρησκείας ή δόγματος, που πραγματοποιούνται μέσω της διενέργειας πομπής εκτός των χώρων θρησκευτικής λατρείας.

10. Ειδικώς στις περιοχές που εντάσσονται στο επίπεδο πολύ αυξημένου κινδύνου, σε περίπτωση τέλεσης λειτουργιών, λατρευτικών συνάξεων, ιεροπραξιών ή κάθε είδους θρησκευτικής τελετής, αυτές πραγματοποιούνται αποκλειστικά και μόνο από θρησκευτικό/θρησκευτικούς λειτουργό/λειτουργούς και το αναγκαίο βοηθητικό προσωπικό (όπως ιεροψάλτης, νεωκόρος), ο συνολικός αριθμός των οποίων δεν υπερβαίνει τους τέσσερις (4) για όλους τους χώρους λατρείας, εκτός των Ιερών Ναών στους οποίους χοροστατεί Μητροπολίτης όπου ο ανώτατος αριθμός ορίζεται σε έξι (6), και υπό την προϋπόθεση τήρησης: α) της αναλογίας ενός (1) ατόμου ανά δεκαπέντε (25) τ.μ. επιφάνειας με ελάχιστη απόσταση τα δύο (2) μέτρα μεταξύ τους, καθώς και β) των θεσπισθέντων προληπτικών μέτρων υγιεινής για την αποφυγή μετάδοσης του κορωνοϊού COVID-19. Οι θύρες εισόδου και εξόδου του χώρου λατρείας παραμένουν κλειστές και ο κατά νόμο θρησκευτικός λειτουργός είναι υπεύθυνος να λαμβάνει όλα τα προσήκοντα μέτρα, ώστε να εξασφαλίζεται ότι κανένα πρόσωπο δεν εισέρχεται στον χώρο λατρείας κατά τη διάρκεια της τέλεσης λειτουργίας, λατρευτικής σύναξης, ιεροπραξίας και κάθε είδους θρησκευτικής τελετής. Σε περίπτωση που η ως άνω λειτουργία, λατρευτική σύναξη, ιεροπραξία ή κάθε είδους θρησκευτική τελετή μεταδίδεται από εθνικής ή τοπικής εμβέλειας τηλεοπτικό ή ραδιοφωνικό μέσο ή μέσω διαδικτύου, επιτρέπεται η παρουσία του απολύτως αναγκαίου τεχνικού προσωπικού του μέσου, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει τα τέσσερα (4) άτομα. Απαγορεύεται να παρευρίσκονται φυσικά πρόσωπα στο προαύλιο των χώρων λατρείας, καθώς και η χρήση εξωτερικών μεγαφώνων για τη μετάδοση των λειτουργιών, λατρευτικών συνάξεων, ιεροπραξιών ή κάθε είδους θρησκευτικών τελετών. Όσον αφορά στους γάμους, τις κηδείες και τις σχετικές θρησκευτικές λειτουργίες και λουπές ιεροπραξίες και ταφικές εκδηλώσεις, στις οποίες, σύμφωνα με τα οικεία θρησκευτικά ήθη και πρακτικές, εΐθισται η συμμετοχή και η προσέλευση συγγενών, φιλικών προσώπων και κοινού, επιτρέπεται η παρουσία έως εννέα (9) ατόμων, τηρουμένων αυστηρώς των λοιπών προληπτικών μέτρων προστασίας και οδηγιών των υγειονομικών αρχών. Οι αρχές που είναι υπεύθυνες για τη λειτουργία και διαχείριση των ιερών ναών και των κοιμητηρίων επιβλέπουν την ορθή εφαρμογή του παρόντος και οφείλουν να αποτρέπουν την προσέλευση προσώπων, στα οποία δεν επιτρέπεται η συμμετοχή στην τελετή. Η προσέλευση προσώπων για κατ' ιδίαν προσευχή επιτρέπεται στο πλαίσιο των επιτρεπόμενων λόγων μετακίνησης σύμφωνα με την παρούσα, εφαρμοζομένων των μέτρων προστασίας του παρόντος Παραρτήματος και χωρίς υπέρβαση πάντως του ανωτάτου ορίου των εννέα (9) ατόμων εντός του χώρου λατρείας.

11. Η διενέργεια θρησκευτικών τελετών ειδικώς την Κυριακή 11 Απριλίου 2021, την Τετάρτη 14 Απριλίου 2021, την Παρασκευή 16 Απριλίου 2021, το Σάββατο 17 Απριλίου 2021 και την Κυριακή 18 Απριλίου 2021 σε όλους ανεξαιρέτως τους χώρους θρησκευτικής λατρείας κάθε δόγματος και θρησκείας επιτρέπεται υπό τους όρους του σημείου 11 του πίνακα της παρ. 1B του άρθρου 1. Με μέριμνα των οικείων θρησκευτικών αρχών διασφαλίζεται η διενέργεια ιατρικού ελέγχου των συμμετεχόντων θρησκευτικών λειτουργιών και του βοηθητικού προσωπικού.

[Διαβάστε ολόκληρο το ΦΕΚ.](#)

Πηγή: [www.orthodoxianewsagency.gr](http://www.orthodoxianewsagency.gr)